צד:

ולמיל לנים מו ומנחחת (נ

רפ"ח], ט) [תוספתא רפ"ח

כגירסת רש"י דהכא ד"ה

ה"ג בתוספתא כו"], י) ס"א ואורכו, ל) [דברים ד],

הגהות הב"ח

(h) גב' דרך רחוקה שומע אני: (ב) רש"י ד"ה לא מלינו וכו' ארבע

הרוחות נ"ב פי" אף מדרום

לנפון ומנפון לדרום: (ג) בא"ד כמין אופן ונמון

ברקיע חניו למטה מן הקרקע וחניו למעלה מן

הקרקע וכשעול׳ לדו זה: (ד) תו' ד"ה אף כאו כו'

לא מייתי תנחי:

א מיי׳ פ״ה מהל׳ ק"פ הלכה ד: יב ב מיי' פ"ז מה ק"פ הלכה ו:

תורה אור השלם בּהָם יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בֶּהָם שָׁנִה שִׁנה ואר שָׁבְעִים שָׁנה ואר בגבורת שמונים וְרָהְבָּם עָמָל וְאָוֶן כִּי גְּז חיש ונעפה: תהלים צי ַּיָּה זְּבֶּבְּהְּיִּה יְּנְּיִּתְּיִם בּ 2. אַךְ אֶל שְׁאוֹל תּוּרָד אֶל יַרְבְּתֵי בוֹר:

ישעיה יד טו 3. וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבְדֶרְךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לְעֲשׁוֹת בּבּבּ וְנֶבֶרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִּוֹא וְנְבָרְתָה הַנְּפֶשׁ הַהִּוֹא מֵעְמֶיהָ כִּי קְרְבֵּן יְיִ לֹא הַקְרִיב בְּמֹעֲדוֹ חָטְאוֹ ישא האיש ההוא:

רבינו חננאל ת״ר חכמי ישראל אומרים אומות העולם וחכמי אומרים גלגל חוזר ומזלוה קבועין. אמר רבי תשובה לדבריהם, אם היו המזלות והולול הוא . החוזר, היינו רואין פעמים ועקרב עגלה בדרום בצפון, מדלא חזינן הכי קבוע ש״מ הגלגל קבוע והמזלות חוזרין. ואתקיף והמולות..... ו... עלה רב אחא בר רב יעקב כמו הסדו הזה אע"פ כמו הסדן הזה אע״פ שסובב הגלגל הקבוע בו עולה ויורד שני קצות הסדן במקומן נראין לעולם אין הדרומי(ן) נראה בצפון ולא הצפוני בדרום. אי נמי כצנורא והדבר אחד. ת"ר חכמי ישראל אומרים חמה מהלכת ביום למטה מן . הרקיע ובלילה למעלה מן יהודה ורבה. וחכמי אומות העולם אומרין חמה מהלכת ביום למעלה מן הארץ ובלילה למטה מן הארץ. אמר רבי נראין דבריהם מדברינו וכו׳. ומפורשת עוד בבראשית רבה. כיצד חמה ולבנה שוקעין, ר' יהודה בר אילעאי אומר מאחורי כיפה ולמעלה. רבנן אמרי מאחורי כיפה ולמטה, ר׳ שמעוז בז יוחאי אומר איז שנו יודעין ^(†) [אם פורחין הן] באויר אם שפין הן ברקיע ואם מהלכיז הז בו קיב , ... כדרכן. תניא ר׳ יוחנן אומו בגובהה של רקיע לפיכד . כל העולם רותח ומעינות חמה מהלכת בשפולי רקיע . לפיכך העולם כולו צונן ומעינות רותחין. ת״ר בארבעה שבילין חמה מהלכת ניסן אייר סיון בהרים כדי לפשר השלגין, תמוז אב ואלול בישוב כדי לבשל הפירות כו'. ר' אליעזר אומר מאסקופת

מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון. נ״ל דעגלה לאו היינו מזל שור כדפי׳ בקו׳ ועקרב נמי אינו עקרב די״ב

> אמר שאינן זזים ממקומן ושניהם לעולם למעלה אלא אחרים הם: ואין דרך רחוקה לממא. קנת תימה כשהוא עומד חוץ לעור׳ והוא ערל או טמא חייב בפסח ואם ימול ויטהר יפטר מיהו דוגמת זה מצינו כל הראוי לבילה אין בילה

מעכבת בו (מנחות קג:):

בוה לחלן חוץ לאבילתו. לא סים לרש"י להזכיר כאן ואין שאת אלא אכילה דלא נריכא לכך אלא במעשר שני בירושלים שנטמחא: אק כאן חוץ לאכילתו. ונסיפרי מסיים ואיזה מקום אכילתו מפתח ירושלים ולפנים ב (ה) ולא מייתי תנאי אלא כלומר כיון דאשכחן תנאי דפליגי אליבא דר׳ אליעזר בשיעור דרך רחוקה ה"נ ההוא דקתני ערל שלא מל ענוש כרת ב סבור דלר׳ אליעזר דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ דהשתח לח מני עייל:

במומאה הלך אחר העומדים בעזרה. פי׳ בעשיית פסח בטומאה הלך אחר טהורים העומדים בעזרה דאותם שבחוץ הם בדרך רחוקה:

שוכוע אני. רש"י לא גרס לפילו ב' וג' פרסאות והדין עמו דמשום הכי לא הוי דרך רחוקה כיון שיכול לבוא בשעת שחיטה או בשעת אכילה לכך נראה לגרום כדאיתא בתוספתא:

בן בנו של נמרוד הרשע ¢שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה שנאמר יימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך ה' מאות שנה ובין י (כל) רקיע לרקיע מהלך ה' מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע אך אל שאול תורד אל ירכתי בור תיובתא ת"ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרין וחכמי אומות העולם אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועין א"ר תשובה לדבריהם מעולם לא מצינו יעגלה בדרום ועקרב בצפון מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא יכבוצינא דריחיא א"ג כצינורא דדשא חכמי ישראל אומרים ביום חמה מהלכת לממה מז הרקיע ובלילה למעלה מן הרקיע וחכמי אומות העולם אומרים ביום חמה מהלכת לממה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע א"ר °וגראין דבריהן מדברינו שביום מעינות צוננין ובלילה רותחין תניא ר' נתן אומר בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין תנו רבנן בארבעה שבילין חמה מהלכת ניסן אייר וסיון מהלכת בהרים כדי לפשר את השלגין תמוז אב ואלול מהלכת בישוב כדי לבשל את הפירות תשרי מרחשון וכסליו מהלכת סבימים כדי ליבש

את הנהרות מבת שבמ ואדר מהלכת במדבר שלא ליכש את הזרעים: ורבי אליעזר אומר מאסקופת כו': ואע"ג דמצי עייל ולא אמריגן ליה קום עייל יוהתניא יהודי ערל שלא מל ענוש כרת דברי רבי אליעור אמר אביי ״דרך רחוקה למהור ואין דרך רחוקה לממא רבא אמר תנאי היא דתניא רבי מאליעזר אומר נאמר ריחוק מקום בפסח ונאמר ריחוק מקום במעשר מה להלן חוץ לאכילתו אף כאן חוץ לאכילתו רבי יוםי בר רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר חוץ לעשייתו כמאן אזלא הא דאמר רבי יצחק בר רב יוסף פבממאים הלך אחר רוב העומדין בעזרה כמאן כרבי יוסי בר רבי יהודה שאָמִר משום רבי אליעזר: אמר לו רבי יוסי לפיכך וכו': תניא

ימים או שלשה ימים שומע אני מהלך שנים או שלשה ימים יחסי הגלילי אומר דרך ₪ שומע אני מהלך שנים או כשהוא אומר יובדרך לא היה מגיד שמאסקופת העזרה ולחוץ קרוי דרך: מתני׳ אונן ביום יותר מבלילה ואע״פ שמי נהרות חמין הן ביום בחום הקיץ הוא זה מפני שרחקו ממקום נביעתן ונתחממו בחום העולם אבל תכף נביעתן הן לונן ביום לפי שהחמה גבוהה מהן: ופלילה מעינות רוחתין. שהחמה מחממתן חחת הקרקע חדע שבעלות השחר אתה רואה עשן על הנהרות: בשפולו של רקיע. סמוך לקרקע בשולי הכיפה: לפיכך כל העולם לוכן. שאינה מהלכת אלא בלדי העולם: ומעינום רו**חחים.** דהיינו אצל המים מצדי העולם שהמעינות באות מהם: בארבע שבילין. מהלכת גבורתה של חמה: ולא א**מרינן ליה קום עייל.** ואי לא עיילת מיחייבת כרת: ענוש כרת. משום פסח. אלמא אמרינן ליה קום מהול: דרך רחוקה. פטרה את הטהור והרי הוא בדרך רחוקה דחוץ לעורה דרך רחוק מיקרי דילפינן מריחוק מקום דמעשר מה להלן חוץ למקום הכשירו אף כאן חוץ למקום הכשירו והכשירו דפסח בעזרה היא הלכך לא אמרינן ליה קום עייל. אבל אין דרך רחוקה בטמא דלאו משום טעמא דריחוק איפטר טמא אלא משום דלא מצי אכיל לאורמא. והכי נמי אין דרך רחוקה לערל והאי דנקט טמא משום דלעיל (דף 12:) אמרו להאי שינויא גבי טמא וכיון דערל מצי לתקוני נפשיה מיחייב דלא פטריה רחתנא לטמא אלא משום דלא מצי למיכל באורתא והאי מצי למיכל והכי נמי ערל: נאמר ריחוק מקום נפסח. או בדרך רחוקה לכם (במדבר ט) ריחוק מקום במעשר כי ירחק ממך המקום (דברים יד) חוץ לחומת ירושלים אפילו פסיעה אחת דכתיב [שם] כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה במס' מכות (דף יע:): **חוץ לאכילחו.** חומת ירושלים אבל חוץ לעשייתו דהיינו חומת עזרה לא דאמרינן קום עול: חוץ לעשייםו. דגמרינן מריחוק דמעשר הכי מה להלן חוץ להכשירו והכשירו דפסח בעזרה.

בן בנו של נמרוד. לאו דוקא בן בנו אלא כלומר מזרע נמרוד: ל) ועירובין נג.ן, ב) ס"ל ל"ג, ג) [ער׳ תשובות ח"י סי׳ רי"ט], ד) [ערוך נשם שהמריד. השיא עלה לאנשי דור הפלגה לבנות מגדל להלחם בלבא מזלות דבפ"ק דראש השנה (דף יא:) קאמר די"ב מזלות לעולם ששה השמים שהוא היה מלך בבבל כדכתיב (בראשית י) ותהי ראשית ר"ח גרם כסדנה דריחיה מיש והני שלחנינו הוא למטה מן הארץ וששה למעלה וכשהא׳ עולה שכנגדו שוקע והכא ממלכתו בבל: **וכן בין רקיע לרקיע**. לאורכו⁹ של עולם כמדת גובהו כדכתיבי אשר ברא אלהים אדם כ) [בתום׳ בכורות נה: על הארץ ולמקנה השמים וגו' במסכת בד"ה אין וכו' העתיקו באמלע הדבור בדף נו. באויר], ו) לעיל סט., חגיגה (דף יב.) דריש ליה הכי. אלמא

עולם מהלך חמש מאות שנה לא

וחשוב עשר פרסאות ליום נמצא עולה

לכמה אלפים ותיובתא דרבא: גלגל. כמין אופן ברקיע שהמולות נתונים בו. גלגל קבוע ואינו מגלגל אלא כעין אופן עגלה המונח בקרקע אבל המזלות מהלכים סביב הילוך מועט ואין מקיפין את הגלגל אלא כל מול משמש את החמה נד ממקומו ומוליכו עד חבירו וחוזר למקומו לפיכך חין עגלה נראית בדרום ולא עקרב בלפון שהרי אין מקיפין אלא מהלכין הילוך מועט וחוזרין: לא מלינו עגלה בדרום ועקרב בלפון. ואי ס"ד גלגל חוזר ומזלות קבועין נמלא גלגל מוליך ומגלגל המזלות לכל ד' הרוחות (כ) כשם שהוא מגלגל והיינו כמין אופן ונתון ברקיע חליו למטה מן (ג) הרקיע וחליו למעלה מן הרקיע וכשעולה לדו זה שוקע לדו אחר לפי דברי חכמי אומות העולם שאומרים גלגל חוזר

ולפי דברי חכמי ישראל שאומרים

גלגל קבוע אין לפרש שוקע ועולה

אלא במזלות: דילמא כי בולינא

דריחית. כברזל התחוב בנקב רחב

שברחים שהשוכב עומד במקומו

מתגלגל סביב הברזל והברזל עומד

במקומו: אי נמי כי לינורא דדשא.

שהדלת סובבת בחור המפתן העליון

והמפתן במקומו עומד ואם באת

לגלגל המשקוף הוא מתגלגל סביב

הציר והדלת עומד במקומו וכך

הגלגל מתגלגל בפני עלמו ומוליך

החמה והמזלות קבועים בגלגל אחר

בתוכו ואותו הגלגל אינו זו ממקומו

אלא גלגל חיצון מוליך חמה על פני כל המזלוח אי נמי גלגל חמה מבפנים

וגלגל המזלות מבחוך: למטה מן

הרקיע. זורחת על הארץ כאשר אנו רואין ובלילה למעלה מן הרקיע זורחת

ואינה נראית למטה: ה"ג וחכמי

או"ה אומרים ביום למטה מן הרקיע

ובלילה למטה מן הקרקע: מעינות

לוכנין. אין לך מים נובעין שאינו

גליון הש"ם גם' ונראין דבריהם. עי׳ שיטה מקובלת כתובות יג: ד"ה השנחנו על המעודרה שכתב משמו של ר"ת דאע"ג דנלחו חכמי א"ה לחכמי ישראל היינו נלחון בטענות אבל האמת היא כחכמי ישרחנ דחמרי בתפלה ובוקע רחיע עכ"ל: חלוני רקיע עכ״ל: שם בממאים חלך אחר והברזל חוזר ואם באת לגלגל השוכב הרוב. עיין לעיל פ' ע"ח תוס' ד"ה משלחי' ול"ע:

מוסף רש"י

ערל. גדול, שלא מל. ערב הפסח, ענוש כרת. בשביל שהיה ראוי לתהן מו' שעות מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה ולא ניחקן, ולא דמי לטמא ושהיה בדרך רחוקה שחין יכולין לחקן בחותן שש שעות, ומיקמי הכי לא רמיא חיובא עלייהו (לעיל סט.).

מוסף תוספות

א. שפודין אותו אפי׳ בירושלים, אבל מעשר אחת חוץ משמע התם (מכות יט:) דנפקא לז מדאפקיה רחמנא בלשון שאת. תוס' שלוק. (וע' מהרש"ל). ב. ולפי' זה איני יודע מה תירץ רבא תנאי היא, דההיא ברייתא דערל שלא מל ענוש כרת אפי׳ כמ״ד חוץ למקום אכילתו, דמשמע לא אמרינן ליה כשהוא פסיעה חוץ מירושלים קום עול, שם. ג. תנא שלישי. שם.

> מתני' ולעשות פסח פשעו ולא טהרו ולא עשו חייביז. אבל הטהור בדרד תלייה רחמנא והוא היה בדרד ריחוק מקום כמעשר. שנאמר וכי ירחק ממר המקום וגו' חוץ לאכילתו. אמר ר' יוסי למה נקוד על ה"א לא מפני שרחוקה ודאי, אלא אפי׳ מאסקופת העזרה ולחוץ.

אלמא איכא תנאי דפליגי בדר׳ אליעור ותנא דערל שלא מל פליג ואמר דלא פטר רבי אליעור אלא בעומד חוץ למודיעים דלא מלינו

למימר ליה קום עול: **הלך אחר רוב העומדים בעזרה**. אם רובן טמאין אע״פ שבחוץ ישראל טהורין הרבה יעשה בטומאה דדרך

רחוקה היא לאותן העומדין מבחוץ ואינן חשובין בעושי פסח ובתר הני [שבעורה] אולינן: ה"ג בחוספתא ר' יוסי הגלילי אומר דרך

רחוקה שומע אני מהלך שנים ושלשה ימים כשהוא אומר ובדרך לא היה מגיד שמאסקופת עורה ולחוץ קרוי דרך. ובספרים היא משובשת:

העזרה ולחוץ. ואקשינן ולא אמרינן ליה עול ועביד

(ועשה) [ולא עשה] פסח

מהול ועביד פסחא. ושנינן

. טרל רוזמא ורוזהרה חלוהו

אמרינן ליה קום